

SPOMEN-GALERIJA IVANA MEŠTROVIĆA U VRPOLJU – 27 GODINA DJELOVANJA

LJUBICA DUMENČIĆ

Spomen-galerija Ivana Meštrovića,
Vrpolje

Dana 15. kolovoza 1883. g., na blagdan Velike Gospe, u slavonskom selu Vrpolju rođen je poznati i priznati hrvatski i svjetski kipar Ivan Meštrović. Odmah sutradan kršten je u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u samom Vrpolju. Želja da Vrpolje dostojno obilježi rođenje tog svog nesumnjivo najvećeg sina postojala je još od 1936. g. Ondašnje prilike i prijetnja rata, te kiparov odlazak u emigraciju odgodili su ostvarenje te njihove želje do 1957. g.

Te godine u Vrpolju je osnovano Kulturno

društvo "Ivan Meštrović". Želja osnivača bila je da Društvo postane temelj svih kulturnih aktivnosti u mjestu. Među ostalim, Društvo se trebalo zalagati za izgradnju muzeja Ivana Meštrovića u Vrpolju, a od samog je osnutka uspostavilo vezu s Ivanom Meštrovićem, koji je tada živio u SAD-u. Iako daleko i u poodmakloj životnoj dobi, pokazao je veliko zanimanje za nastojanja Vrpoljčana. Obećao im je svoju pomoć, koja nije izostala. Nakon godinu dana, 1958. g., rodnom je mjestu Ivan Meštrović poklonio svoju skulpturu *Majka i dijete*, a Vrpoljčani su njemu u čast samo središte mjesta imenovali Trgom Ivana Meštrovića i ponovno oživjeli ideju o izgradnji muzeja. Pismom upućenom Vrpolju samo tri i pol mjeseca prije smrti Ivan Meštrović obavještava Vrpoljčane da će s gospođom

Pročelje Spomen galerije Ivana Meštrovića u Vrpolju. Foto: Ivan Knežević, FIM - Ateljijer Meštrović, Zagreb

*Stalni postav djela Ivana Meštrovića u Spomen galeriji Ivana Meštrovića u Vrpolju.
Foto: Ivan Knežević, FIM - Atelijer Meštrović, Zagreb*

Vesnom Barbić, voditeljicom Atelijera Meštrović u Zagrebu, urediti da neke skulpture i crteže dopremi u Vrpolje. Smrt velikog umjetnika, nedostatak novca i prilike u mjestu pridonijeli su da se gradnja muzeja, tj. galerije odgodi za nekoliko godina.

Nakon smrti Ivana Meštrovića Vrpolje je nastavilo vezu s udovicom Ivana Meštrovića gospodom Olgom Kerstečanek-Meštrović. Poznavajući namjere Vrpoljčana i poštujući želje svoga pokojnog supruga, obećaje pomoć u ispunjenju njihove želje – izgradnje muzeja. U tom vremenu, točnije 1965. g., Vrpoljčani svojoj školi daju naziv Osnovna škola "Ivan Meštrović". Na taj način Ivan Meštrović još dublje ulazi u srca najmlađih mještana, što Vrpoljčanima daje novi poticaj i snagu da ostvare svoje namjere.

Velikim zalaganjem mještana Vrpolja, a posebno nastojanjima članova Upravnog odbora Kulturnog društva "Ivan Meštrović", uz pomoć poduzeća, kulturnih institucija, intelektualaca, znanstvenika, umjetnika, prijatelja, učenika, poznavatelja i poštovatelja Ivana Meštrovića i njegova djela iz cijele Hrvatske 1969. g. na svojoj najljepšoj lokaciji, Vrpolje konačno počinje ostvarivati svoju želju – izgradnju galerije.

Gospoda Olga Meštrović sa zanimanjem je i neskrivenim simpatijama pratila napore Vrpoljčana oko izgradnje galerije. Nakon završetka izgradnje udovoljila je njihovim željama. S gospodom Vesnom Barbić, Atelijerom Meštrović i Gliptotekom HAZU iz Zagreba dogovoreno je da se za galeriju u Vrpolju za stalnu izložbu posude 22 gipsane

skulpture nastale od 1905. do 1935. g. Gospođa Olga Meštrović obogatila je Galeriju većim brojem fotografija i dokumenata o životu i djelu njezina supruga, a vrijedni su prilozi i danas izloženi u stalnom postavu Galerije u Vrpolju. Uz gipsane skulpture stalan postav obogaćuju izložene fotokopije listova iz Meštrovićeve *Mape litografija* iz 1923. g.

Tako opremljena Galerija otvorena je 3. lipnja 1972. g. na čast i slavu velikom umjetniku, a Vrpolju na ponos. Otada Vrpolje u kulturnom smislu započinje novo poglavlje u višestoljetnoj povijesti, a Spomen-galerija Ivana Meštrovića postaje jezgra kulturnog života mjesta.

Nedugo nakon otvorenja Galerije stalni postav, izložen na 2000 m² uređenog prostora, doživljava svoje prve izmjene. Spomen-galerija Ivana Meštrovića odobrenjem gospođe Olge Meštrović postaje vlasnikom prvih četiriju skulptura odlivenih u bronci:

Autoportret (1932), *Starac* (1905), *Moja majka* (1908), *Kraljević Marko* (1932).

U župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u Vrpolju postavljena je skulptura Ivana Meštrovića *Sv. Ivan Krstitelj*. Godine 1974. gospođa Olga Meštrović darovala je tu skulpturu župi Vrpolje.

Njezine želje i želje njezina supruga nastavlja njihova kći gospođa Marija Meštrović, koja je od 1975. g. naša draga gošća. Otada se i ona s mnogo ljubavi i razumijevanja odnosi prema Galeriji i Vrpolju. Njezinom zaslugom Galerija je povećala svoj fundus za još nekoliko skulptura odlivenih u bronci. Godine 1982, uz suglasnost gospođe Marije

Meštrović, u ljevaonici umjetnina *Torzo* izlivenne su skulpture *Četiri medaljona*, *Materinstvo*, *Mala udovica*, *Krist*. U istoj je ljevaonici 1985. g. odlivena skulptura *Glava Joba* (1935). U ljevaonici umjetnina u Zagrebu 1987. odlivenne su skulpture *Skica za zabvalnost Francuskoj* (1930), *Žena u zanosu molitve*, *Mala Marta* (1925), *Glava djevojke* (1933), *Evangelist Luka* (1925), a 1989. *Majka i dijete* (1925.). U to vrijeme Vrpolje dobiva novu školu, a gospođa Marija Meštrović za njezine prostore daje odobrenje za lijevanje još dviju skulptura: *Konjića* i *Autoportreta*. Tako, zapravo, Vrpolje živi s Meštrovićem, a Meštrović s Vrpoljem.

Ni izdavačka djelatnost Spomen-galerije nije zanemarena. Tiskana su tri izdanja kataloga: 1972. g. u stručnoj obradi Vesne Barbić, Ane Adamec i Nenada Gola, 1982. g. pod uredništvom Predraga Gola (tiskara Zrinski, Čakovec), a treće izdanje objavljeno je 1989. g. i urednik mu je bio Marko Ančić (tiskara Plamen, Slavonski Brod).

U izdanju Spomen-galerije Ivana Meštrovića 1984. g. TIZ Zrinski, Čakovec objavljuje monografiju *Meštrović*, za koju je tekst napisao Zvonko Maković, a urednici su bili Zvonko Maković i Nada Cesar. Iste godine u istoj tiskari objavljeno je pet motiva razglednica (fotografije Damir Klasiček), a 1989. g. još tri motiva razglednica (fotografije Duško Svilar; tiskara Plamen, Slavonski Brod).

U povodu 100. obljetnice rođenja Ivana Meštrovića Spomen-galerija je bila uključena u kulturna zbivanja što ih je organizirala Republika Hrvatska velikom

umjetniku u čast.

U izložbenom prostoru Galerije u posebnim su prigodama, primjereno prostoru, organizirani manji sadržaji, koncerti i izložbe, i to:

- 1982. g. *Suvremeni slavonski kipari*, izložba skulptura

- 1983. g. *Crteži Ivana Meštrovića iz Galerije Meštrović Split*

- 1984. g. *Meštrović u karikaturi i likovnoj kritici*

- 1987. g. *Djela Ivana Meštrovića iz zbirke Bauer i Galerije umjetnina Vukovar*.

Za svoj rad i čuvanje uspomene na velikog umjetnika Spomen-galerija je dobila brojna priznanja na lokalnoj i republičkoj razini. To je dokaz i priznanje Vrpolju i ustanovi koja je bila i ostala temelj kulturnog razvoja tog mjesta.

Četvrt stoljeća Spomen-galerija je djelovala u sklopu Kulturnog društva "Ivan Meštrović", koje ju je zapravo i izgradilo.

Društvo je vodio Upravni odbor, a za stručni rad bio je zadužen Stručni savjet, čiji su članovi bili akademski kipar i slikari iz Slavonije i Hrvatske. Svi zajedno radili su s mnogo entuzijazma i ljubavi te tako pridonijeli da Spomen-galerija proširi i obogati svoj fundus radovima Meštrovićevih prijatelja i učenika, poznatih hrvatskih kipara i slikara Vanje Radauša, Frana Kršinića, Ive Kerdića, Tomislava Krizmana, Andrije Krstulovića i drugih, koji su svoje radove poklonili Spomen-galeriji u trajno vlasništvo.

Domovinski rat naprasno je i nemilosrdno prekinuo rad Spomen-galerije, koja je morala, kao i sve ostale

zbirke, spremite na sigurno svoju umjetničku građu, što nije bilo jednostavno. Uz veliko razumijevanje i zalaganje mještana sve su umjetnine sačuvane i neoštećene. Iako je stalni postav izložbe Meštrovićevih radova bio pohranjen, Galerija nije bila zatvarana. Nastavila je raditi koliko su prilike na našim prostorima dopuštale.

Organizirani su programi i sadržaji primjereni ratnom vremenu.

Rješenjem Ministarstva kulture iz 1994. godine osnivačka prava te ustanove prenesena su na Brodsko-posavsku županiju, koja je, odlukom Županijske skupštine, Spomen-galeriju Ivana Meštrovića proglasila samostalnom ustanovom u kulturi. Osnovna djelatnost Galerije je izložbena jer ona stalnim izlaganjem Meštrovićevih radova popularizira i prezentira javnosti život i djelo Ivana Meštrovića, te čuva dio kulturnog naslijeđa što ga je veliki umjetnik darovao hrvatskom narodu i svome rodnome mjestu, a to zbirci daje posebno značenje.

Redovitu djelatnost Spomen-galerije u cijelosti financijski pokriva Brodsko-posavska županija, a stručni rad vode djelatnici Fundacije Meštrović – Atelijera Zagreb, za koji je Galerija vezana od samog početka. Nakon završetka Domovinskog rata na našim prostorima prvi objekt koji je bio uređen i obnovljen bila je Spomen-galerija. Za popravak zgrade i obnovu izložbenog prostora sredstva je izdvojila Brodsko-posavska županija, koja čini sve da Spomen-galerija bude ustanova dostojna imena Ivana Meštrovića.

Rad Galerije temelji se na važećim

zakonima, u njoj su stalno uposljeni dva djelatnika, a u dogledno vrijeme planirano je zaposliti profesora povijesti umjetnosti kao kustosa.

U pripremi je novi katalog, nekoliko motiva razglednica, te obnova fotokopija izloženih crteža Ivana Meštrovića u nekoj modernijoj tehnici. Predviđa se i informatizacija te obrada stručne građe. Posebno planiramo suradnju sa svim institucijama i medijima koji mogu pomoći Galeriji da što bolje predstavi javnosti svoj fundus, kako bi privukla što više posjetitelja. U ovoj prigodi zahvaljujemo obitelji Meštrović i Atelijeru Meštrović, koji su pokazali veliko razumijevanje i brigu za rad Spomen-galerije od njezina osnutka do danas. Želimo da i u budućem radu Atelijer Meštrović bude matica svima onima koji svojim radom žele pokazati koliko je veliko djelo još većeg sina hrvatskog naroda.

IVAN MEŠTROVIĆ'S MEMORIAL GALLERY IN VRPOLJE - 27 YEARS OF ACTIVITIES

Ivan Meštrović was born on August 15th 1883 in the Slavonian village of Vrpolje. The wish that Vrpolje should mark his birthplace in a worthy manner has been expressed as early as in 1936, but the conditions at that time and the threat of war, as well as the artist's emigration postponed this event until 1957. It was in that year that the "Ivan Meštrović" Cultural Society was founded. From the very beginning, the society established communications with Meštrović, who was at that time living in the United States. He showed a great interest for the efforts of the people of Vrpolje to build Meštrović's Museum in Vrpolje and, from the outset, he helped them in achieving their goal the very next year, in 1958, he donated the sculpture "Mother and Child". However, the artist's death, a lack of money and the situation in the village postponed the building of the museum for several years. The construction of the Gallery began in 1969. After completion, it was agreed that the Meštrović Studio and the Museum of Plaster Casts from Zagreb would loan 22 plaster statues made between 1905 and 1935 for the permanent exhibition, while Mrs Olga Meštrović donated a large number of photographs and documents relating to the life and work of her husband. The permanent exhibition also includes photocopies of pages from Meštrović's "Map of Lithographs" from 1923. The Gallery was opened on June 3rd 1972. Soon after the opening, the first changes were made to the permanent exhibition. The Gallery obtained four bronze sculptures. Marija Meštrović is credited with providing several more sculptures for the Gallery. During the war the Gallery suspended its work and continued it with the same intensity after several years. Along with being involved in exhibitions, the Gallery is also active in publishing, and its work has been recognised on numerous occasions on the local and state level.